

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Стеганцевої Валерії Віталіївни «Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів у процесі соціально-педагогічної комунікації»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 231 – соціальна робота**

Відповідно до реформи шкільництва «Нова українська школа», «Державного стандарту початкової освіти» інформаційно-цифрова компетентність є однією із найважливіших компетентностей сучасного молодого покоління. Вона передбачає опанування ними цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатності безпечного та етичного використання цифрових технологій у навчанні та різних життєвих ситуаціях.

У зв'язку із зазначеним, дисертація В.В. Стеганцевої є цілісною науковою розвідкою у сучасній педагогічній науці, яка на науково-теоретичному, практичному та методичному рівнях розкриває проблему формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів у процесі соціально-педагогічної комунікації.

Важливість рецензованого дослідження підтверджує й те, що воно відповідає основним напрямам наукової роботи кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» як складової частини комплексної наукової теми «Теорія та практика професійної підготовки спеціалістів з соціальної педагогіки та соціальної роботи» (державний реєстраційний номер 0110U000752).

В.В. Стеганцевою чітко визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету та завдання дослідження, обґрунтовано вибір методів дослідження. Структура роботи відрізняється логічною продуманістю, збалансованістю складових частин і корелює з реалізацією основних завдань дослідження. Формулювання головних методологічних характеристик роботи є кваліфікованим та виваженим конструктом, що заслуговує на схвалення та має наукову цінність. Варто підкреслити доцільне обрання методів дослідження, їх відповідність завданням, що вирішувалися у процесі дослідницьких пошуків.

Зупинимось на конкретних результатах дисертації більш детально.

Автором встановлено, що формування інформаційно-цифрової компетентності в початковій школі проходить найбільш ефективно, якщо забезпечується системний підхід і повна інтеграція навчальної та позанавчальної діяльності. Йдеться про цілісну програму поетапного освоєння всіх компонентів інформаційно-цифрової компетентності в процесі всіх, без винятку, предметів навчального плану та позаурочної соціально-педагогічної діяльності. У дисертації доведено, що саме соціально-педагогічна комунікація у цьому напрямі буде найбільш ефективно сприяти отриманню особистісних результатів: готовності та здатності до саморозвитку, умінню співвідносити свої дії з прийнятими етичними принципами, умінню взаємодіяти, навичкам адекватної оцінки моральних характеристик при роботі з інформацією, зокрема у мережі інтернет. Погоджуємося також, що соціально-педагогічна комунікація у шкільному інформаційному середовищі є певною пропедевтикою соціальної активності учнів у ситуаціях кіберсоціалізації.

Заслуговує на схвалення запропонована автором дефініція «інформаційно-цифрова компетентність молодшого школяра», а також наведена структура зазначеної компетентності, що містить інформаційно-знаннєвий, цифровий, мотиваційно-етичний компоненти.

Сильною стороною дисертації вважаємо розроблення концепції дослідження та авторського розуміння технологічного підходу при реалізації дослідження. Погоджуємося з автором, що новизна педагогічної технології полягає в інтерпретації та трансформації вже відомих в освітянській практиці форм, методів і засобів у контексті соціально-педагогічної комунікації учнів 1 – 4 класів. Вважаємо методологічно правильним, що при розробленні технології використано підходи (компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, гуманістичний, середовищний, креативний, гуманістично-культурологічний), принципи (дитиноцентризму, педагогіки партнерства, науковості та міждисциплінарності, доступності і посильності, наступності, безперервності та перспективності, гуманізації та

гуманітаризації, орієнтації на цифрові технології), концептуальні засади (концепція «Нової української школи», Державний стандарт початкової освіти, концепція дослідження, попередня діагностика процесу формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів).

Імпонує детально розроблений і вдало проведений формувальний експеримент на базі Тернопільського навчально-виховного комплексу «Школа-ліцей № 6 імені Н. Яремчука» Тернопільської міської ради (м. Тернопіль), Приватного закладу загальної середньої освіти I – III ступенів «Лінгвістична гімназія» (м. Київ), Гімназії № 8 імені Панаса Мирного Полтавської обласної ради (м. Полтава), Кловського ліцею № 77 (м. Київ). За допомогою методів математичної статистики (χ^2 критерій Пірсона, t -критерій Стьюдента) встановлено, що процес формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів за умов його організації як педагогічна технологія, є ефективним.

Заслуговує на увагу широка апробація дослідження. Його зміст і результати відображено в 13 наукових працях автора. Список використаних джерел становить 238 найменувань, із них 39 іноземною мовою. У 13 додатках подано теоретико-методичні розробки автора та методики, що використано в межах педагогічного експерименту. Для кращої візуалізації матеріалу робота містить 15 таблиць, 14 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 295 сторінок, із них основного тексту – 201 сторінка.

На підставі висвітленого констатуємо, що всі завдання дослідження автором ретельно вирішено, його результати ґрунтовно перевірені достовірними сучасними методами дослідження; усі положення роботи якісно аргументовані й підкріплені посиланнями на відповідні джерела; висновки, представлені у дисертації, свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження та відповідають поставленим завданням. Дисертація написана доволі грамотно й оформлена згідно чинних вимог.

Разом з тим, дозвольте висловити певні зауваження до дисертаційної роботи В.В. Стеганцевої:

1. У підрозділі 1.1 наведено приклади негативного впливу інформатизації освітнього простору на психічний і психосоціальний розвиток молодших школярів. Варто було б також проаналізувати, як ця проблема вирішується на практиці.

2. У підрозділі 2.1 представлено критерії побудови та реалізації педагогічної технології формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів. Водночас, на нашу думку, зазначені критерії мають загальний характер і недостатньо враховують специфіку соціально-педагогічної комунікації.

3. Потребує уточнення, які саме форми та методи формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів виявилися найбільш ефективними.

4. У тексті дисертації варто було б пояснити, як саме відбувалося навчання вчителів задля упровадження педагогічної технології формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів у процесі соціально-педагогічної комунікації.

Натомість, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер та не впливають на загальне позитивне враження від роботи. Вважаємо, що дисертація Стеганцевої Валерії Віталіївни «Формування інформаційно-цифрової компетентності молодших школярів у процесі соціально-педагогічної комунікації» (спеціальність 231 «Соціальна робота»), подана на здобуття ступеня доктора філософії цілком відповідає вимогам до написання даного типу робіт, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Рецензент:

д. пед. н., професор, дійсний член НАПН України,
перший проректор
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Віталій КУРИЛО